

Diarienummer: 2026/116
Datum: 6 maj 2026
Handläggare: Verksamhetschef Linda Hoffberg
E-post: linda.hoffberg@ale.se

Remissvar En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113)

Externt Diarienummer: U2025/02279

Ärendet

Ale kommun har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet *En förbättrad elevhälsa* (SOU 2025:113), enligt remiss från Utbildningsdepartementet daterad 2026-03-18. Ale kommun lämnar härmed sina synpunkter på utredningens förslag utifrån ett kommunalt perspektiv. Remissvaret har utarbetats i samråd med sakkunniga inom Ale kommuns utbildningsförvaltning. Nedan följer Ale kommuns synpunkter och ställningstaganden gällande betänkandets innehåll och förslag.

Remissvar

Sammanfattning

Ale kommun ställer sig i huvudsak positiv till betänkandets ambition att öka likvärdigheten och ser positivt på de förslag som syftar till att förtydliga och bredda elevhälsans syfte och uppdrag. Dock ser kommunen ett ökat behov av kompetens, administrativa uppgifter och behov av ekonomiska tillskott för att kommunerna ska kunna möta förslagens krav.

Övergripande synpunkter

Förslagen innehåller flera viktiga och i grunden välkomna inslag. Reformen är omfattande och sammantaget kostnadsdrivande, något som kräver full tillämpning av finansieringsprincipen för att inte behöva omprioritera befintlig budget eller öka skatterna. Det behövs också tydligt statligt stöd genom nationella riktlinjer, föreskrifter och vägledning.

Flera förslag riskerar att innebära otydliga gränsdragningar mellan elevhälsans ansvar och första linjens hälso- och sjukvård. Tydliga definitioner, särskilt av begrepp som ”lättare vårdbehov”, och nationell vägledning efterfrågas.

Kommunen vill särskilt betona vikten av att elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande arbete inte trängs undan till förmån för ett mer individriktat och åtgärdande vårduppdrag.

Ale kommun är i grunden positiv till stärkta kompetenskrav och förbättrad tillgång till elevhälsans professioner, men ser betydande utmaningar kopplade till kompetensförsörjning, framför allt när det kommer till kuratorer med HSL-kompetens. Här ser kommunen stora utmaningar kring möjlighet till rekrytering och att utbilda redan befintliga kuratorer.

Kommunen ser att förslagen om stärkt samverkan med regionens hälso- och sjukvård, elevhälsans roll i skolans kvalitetsarbete, förbättrad information till elever och vårdnadshavare samt nationell uppföljning är efterfrågade, dock under förutsättning att dessa åtföljs av tydlig styrning och resursmässiga förutsättningar.

Sammanfattningsvis bedömer Ale kommun att reformen har potential att stärka elevhälsan och bidra till ökad likvärdighet, men att ett genomförande förutsätter tydliga ansvarsförhållanden,

bibehållet fokus på det förebyggande uppdraget samt full statlig kompensation för de ökade kostnader som förslagen medför.

Kap 6.1 Elevhälsans syfte och uppdrag förtydligas och breddas

Ale kommun ställer sig i huvudsak positiv till förslaget ambition att stärka elevhälsans roll i skolan samt att öka likvärdigheten och säkerställa alla elevers tillgång till elevhälsans professioner. Reformen bedöms innehålla flera positiva inslag, men förutsätter att den fullt ut omfattas av finansieringsprincipen. För att kommunerna ska kunna leva upp till de nya kraven utan att resurser tas från undervisningen krävs full kostnadstäckning samt ett omfattande statligt stöd i form av tydliga föreskrifter, vägledningar och mallar.

Ale kommun vill vidare uppmärksamma risken för att en omskrivning av elevhälsans uppdrag mot en förstärkning av elevhälsans vårduppdrag kan medföra en förskjutning mot ett mer åtgärdande arbete på bekostnad av det hälsofrämjande och förebyggande perspektivet. Därutöver behöver gränsdragningen mellan det föreslagna vårduppdraget inom skolan och det befintliga vårduppdraget inom första linjens hälso- och sjukvård förtydligas för att undvika oklarheter i ansvarsfördelningen. Här behövs även ett invånarperspektiv beaktas för att klargöra var man ska söka vård.

Kap 6.2 Skärpta utbildningskrav för vissa av elevhälsans professioner

Ett stärkt krav på utbildningsnivå för skolkuratorer är i grunden positivt. Samtidigt ser kommunen att den föreslagna inriktningen mot hälso- och sjukvårdslagstiftningen (HSL) kan bli problematisk, då den riskerar att leda till ett ökat fokus på individriktade och åtgärdande insatser. En sådan utveckling kan innebära att problem i högre grad lokaliseras till den enskilda eleven, på bekostnad av det systemteoretiska perspektiv som idag är centralt i skolkuratorns arbete. Kommunen bedömer att det hade varit mer ändamålsenligt att inrätta en särskild vidareutbildning för skolkuratorer med tydligt fokus på det sociala arbetet i skolkontexten.

Vidare bedömer Ale kommun att gränsdragningen mellan skolkuratorns uppdrag och hälso- och sjukvårdens första linje blir otydlig och behöver förtydligas. Det finns en påtaglig risk för att det systemteoretiska perspektivet försvagas, liksom att osäkerhet uppstår kring vid vilken tidpunkt en insats ska betraktas som en HSL-insats. Ett införande av skolkuratorer som HSL-personal medför även en väsentligt ökad administrativ börda, eftersom dokumentationskrav enligt HSL då blir tillämpliga.

Kommunen efterfrågar även klargöranden kring hur kompetensförsörjningen ska säkerställas under genomförandet av reformen, i synnerhet hur verksamheten ska upprätthållas under den tid då befintliga kuratorer genomgår kompletterande utbildning. Förslaget riskerar att medföra betydande kostnader för kommunerna, då det i dagsläget finns ett begränsat antal kuratorer som uppfyller de föreslagna utbildningskraven.

Därutöver bedömer Ale kommun att de föreslagna kraven på legitimation som hälso- och sjukvårdskurator förväntas leda till ökade lönekostnader.

Kap 6.3 Stärkt tillgång till elevhälsans professioner

Ale kommun delar bedömningen att kravet på att varje skolenhet ska ha tillgång till samtliga professioner inom elevhälsan kan bidra till ökad likvärdighet för eleverna. Samtidigt behöver konsekvenserna för små och medelstora kommuner särskilt beaktas. Förslagen är sammantaget kostnadsdrivande och bedöms kräva omfattande insatser i form av rekrytering och kompetensutveckling för att vara praktiskt genomförbara. Flera av elevhälsans professioner är redan idag svåra att rekrytera, vilket riskerar att försvåra ett snabbt och likvärdigt genomförande. I

detta sammanhang bör möjligheterna till ökat samarbete mellan kommuner samt med andra aktörer analyseras och utvecklas för att möjliggöra att kraven kan uppfyllas.

Kommunen vill även uppmärksamma risken för att ett ökat fokus på individriktade samtalsinsatser, i synnerhet för skolkuratorer, kan leda till att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet försvagas. Insatser kopplade till värdegrundsarbete, skolnärvaro, kränkande behandling och likabehandling riskerar att få minskat utrymme, liksom arbete på organisations- och gruppnivå. Detta innebär att färre elever nås av insatser som har bred och långsiktig effekt. Därtill finns en risk att införandet av en vårdgaranti, med krav på samtalskontakt inom en vecka, i högre grad gynnar elever och vårdnadshavare med störst förmåga att göra sina behov hörda.

Införandet av tidsfrister inom elevhälsan riskerar dessutom att leda till en ökning av så kallad internremittering inom skolans egen organisation, vilket i sin tur innebär en ökad administrativ börda. Det finns även en risk att elever i större utsträckning bollas mellan olika funktioner inom skolan samt mellan skolan och första linjens hälso- och sjukvård. Kommunen efterfrågar därför tydlig vägledning kring när en tidsfrist ska börja gälla, hur utrymme ska ges för nödvändiga tvärprofessionella diskussioner inom elevhälso teamet samt vem som ska kunna initiera eller anmäla ett vårdbehov, exempelvis elev, vårdnadshavare eller skolpersonal.

Vidare bedömer Ale kommun att förslaget om skolkurators deltagande i hälsosamtal behöver analyseras ur ett resurs- och ansvarsperspektiv. De hälsosamtal som föreslås genererar information som måste hanteras, dokumenteras och följas upp, vilket medför ett betydande tidsåtgång och ytterligare belastning på elevhälsans resurser.

Vad gäller bemanning av elevhälsan och rektors bemanningsplan vill kommunen trots utredningens välgrundade analys lyfta behovet av tydliga riktlinjer för ansvarsrelation mellan rektor och huvudman.

Den enskilt största kostnadsposten i förslaget bedöms avse kraven på ökad fysisk tillgänglighet och utökad närvaro av elevhälsans professioner på skolorna. Enligt utredningens beräkningar innebär detta i genomsnitt att varje skolenhet behöver öka närvaron av skolsköterska, kurator och psykolog med två timmar per vecka samt skolläkare med en timme per vecka. Utöver detta tillkommer tid för för- och efterarbete. Enligt utredningens konsekvensanalys betyder förslaget en kostnadsökning för Ale kommun om ca 3,9 miljoner kronor per läsår.

Kap 6.4 Huvudmannen ska informera om elevhälsans uppdrag och bemanning

Förslaget att öka kunskap och förståelse bland elever och vårdnadshavare är enligt kommunen ett positivt förslag. Många vårdnadshavare och elever behöver ha en ökad förståelse för elevhälsans uppdrag och sina rättigheter kopplat till detta. Det är särskilt positivt att man belyser behovet hos barn med ett annat modersmål än svenska. Dock får man aldrig glömma att de vuxna på skolan har ett mycket viktigt kompensatoriskt ansvar att se till så att de barn och elever som inte har vårdnadshavare som driver deras frågor får tillgång till elevhälsan i samma utsträckning som elever till vårdnadshavare med starka förmågor.

För att möta kraven i det nya förslaget behöver kommunen avsätta tid och personal för den administration förslaget innebär. Något som behöver tas i beaktande.

Kap 6.5 Det är möjligt att anordna elevhälsa för elever i kommunal vuxenutbildning

Ale kommun ställer sig positiva till möjlighet till elevhälsa inom vuxenutbildning då elevgruppen många gånger har ett behov av elevhälsans olika professioner. Även här behöver man ta i beaktande att elevhälsa inom vuxenutbildningen innebär en ökad kostnad.

Kap 6.6 Förslag om utökade antal hälsobesök och hälsosamtal

Förslaget om att utöka antal hälsobesök och hälsa samtal mottas positivt. Även här förväntas en kostnadsökning som man behöver ta i beaktande.

Kap 6.7 Förstärka möjligheter för insatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov

Ale kommun ser ett behov av förtydligande av begreppet ”lättare vårdbehov”. Det framgår inte tillräckligt tydligt vad som avses med begreppet, hur det förhåller sig till etablerat språkbruk inom hälso- och sjukvården eller vem som ska avgöra när ett vårdbehov ska klassificeras som lättare.

Kommunen noterar vidare att förslaget förefaller innehålla en intern gradering även inom ramen för det som benämns lättare vårdbehov, där psykolog och skolläkare förväntas kopplas in i ett senare skede vid mer allvarlig problematik. Det behövs tydliga vägledningar för hur dessa olika vårdbehov ska särskiljas i praktiken.

Otydliga begreppsdefinitioner och ansvarsförhållanden riskerar att leda till omfattande internremittering inom elevhälsan och därmed en ökad administrativ belastning, utan att detta nödvändigtvis innebär ett mervärde för eleverna

Ale kommun bedömer vidare att reformen kommer att kräva ökade resurser för att kunna möta ett utvidgat vårduppdrag utan att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet trängs undan. För mindre kommuner är flera av elevhälsans professioner redan idag svåra att rekrytera, vilket försvårar genomförandet ytterligare. Därtill är många befintliga skolor inte dimensionerade för att tillhandahålla ändamålsenliga arbetsplatser för exempelvis psykologer. Kraven på ökad fysisk närvaro och tillgänglighet riskerar därför att bli svårförenliga med skolornas faktiska lokalförutsättningar. Kommunen vill särskilt framhålla att behovet av arbetsplatser för elevhälsans professioner måste beaktas i planering och byggnation av nya skolor, såväl för skolsköterskor som för psykologer.

Kap 6.8 Förbättrad samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Ale kommun instämmer i vikten av att skolhuvudmän tecknar obligatoriska samverkansöverenskommelser med regionens hälso- och sjukvård. För att dessa överenskommelser ska bli ändamålsenliga och likvärdiga över landet krävs dock nationella riktlinjer och strukturer som tydliggör hur samverkan ska utformas och fungera i praktiken.

De huvudsakliga utmaningarna kopplade till samverkansöverenskommelser mellan elevhälsans huvudmän och regionen bedöms vara resursbehovet för framtagande och förvaltning av överenskommelserna, behovet av att inkludera olika typer av huvudmän samt nödvändigheten av att tydliggöra ansvarsfördelningen i ett komplext system. Frågor om vem som ansvarar för vilka insatser, samt när en elev bör hänvisas till vårdcentral respektive hanteras inom skolans elevhälsa av exempelvis skolsköterska eller skolläkare, behöver klargöras för att undvika oklarheter och dubbelarbete.

Kap 6.9 Elevhälsans del i skolans kvalitetsarbete

Ale kommun ställer sig mycket positiva till ett förtydligande kring elevhälsans roll i skolans kvalitetsarbete.

Kap 6.10 Elevhälsans huvudmannaskap och ledning

Ale kommun ställer sig positiva till förslaget och har inga vidare kommentarer eller synpunkter.

Kap 6:11 Nationell uppföljning av elevhälsan

Ale kommun delar utredningens bedömning och förhåller sig positiva till ökad likvärdighet genom nationell uppföljning.

Kap 6.12 Förslagen föranleder inga ändringar gällande tystnadsplikt och sekretess

Ale kommun har inga vidare kommentarer eller synpunkter.

Åsa Ericson
Förvaltningschef
Utbildningsförvaltningen
Ale kommun